

ZAMONAVIY TA'LIM JARAYONIDA IQTISODIYOTDA AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI VA TIZIMLARINING O'RNI, MAQSADI VA VAZIFALARI

Ziyodova Rayhona

Samarqand Iqtisodiyot va Servis Instituti, IK-423 guruh talabasi.

Abstrakt: Ushbu maqolada Iqtisodiyotda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va tizimlarining zamonaviy ta'lim jarayonida tutgan o'rni, maqsadi va vazifalari to'liq yoritiladi.

Kalit so'zlar: Ta'lim olish imkoniyatini yaxshilash, axborot almashishni osonlashtirish, ta'lim sifatini oshirish, elektron hukumat, elektron tijorat, mobil-tijoratni rivojlanish tendentsiyalari, yo'nalishlari

Zamonaviy ta'lim jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) va tizimlari muhim o'rin tutadi. Ushbu texnologiyalar va tizimlarning maqsadi ta'lim maqsadlariga erishish uchun axborot va kommunikatsiyalardan samarali foydalanishni ta'minlashdir. Dastlab, zamonaviy ta'lim jarayonida AKTning iqtisodiyotdagi o'rni axborot va kommunikatsiyalardan foydalanish uchun infratuzilmani yaratish va qo'llab-quvvatlashni o'z ichiga oladi. Bunga kompyuterlar, tarmoqlar, dasturiy ta'minot va aloqa va ma'lumotlar almashinuvini ta'minlash uchun zarur bo'lgan boshqa texnik vositalar kiradi.

Iqtisodiyotda AKTning o'quv jarayonida asosiy vazifalaridan biri o'quv materiallari va resurslaridan foydalanishni ta'minlashdan iborat. Internet va raqamli texnologiyalarning rivojlanishi bilan keng turdagi o'quv materiallaridan, jumladan, elektron darsliklar, video darsliklar, onlayn kurslar va boshqa ko'p narsalardan foydalanish imkoniyati paydo bo'ldi. AKT, shuningdek, talabalar va o'qituvchilarga ushbu materiallar bilan o'zaro munosabatda bo'lish imkonini beradi, bu esa o'rganishni yanada interaktiv va dinamik qiladi.

Iqtisodiyotda AKTning zamonaviy ta'lim jarayonidagi yana bir muhim vazifasi aloqa va hamkorlikni ta'minlashdan iborat. Elektron pochta, video konferentsiya, chat xonalari va forumlar kabi turli aloqa vositalari orqali talabalar va o'qituvchilar fikr almashishlari, savollar berishlari va loyihalar ustida birgalikda ishlashlari mumkin. Bu muloqot, hamkorlik va jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

AKT shuningdek, ta'lim muassasalarida ma'muriy jarayonlarni soddalashtirish va optimallashtirish, kundalik vazifalarni avtomatlashtirish imkonini beradi. Bunga avtomatlashtirilgan sinflarni rejalashtirish, talabalar ma'lumotlarini elektron boshqarish va hisobot berish, onlayn baholash va testlar kiradi.

Bundan tashqari, AKT ta'limni shaxsiylashtirish imkoniyatini beradi. Ixtisoslashgan dasturlar va interfaol tizimlar orqali talabalar o'z tezligida va individual ehtiyojlari va qobiliyatlariga qarab o'rganishlari mumkin. Bu sizga ta'lim jarayonini turli xil o'quv uslublariga moslashtirish imkonini beradi va har bir talaba uchun optimal natijalarga erishishga yordam beradi.

Ta'limning asosiy maqsadlari:

- Axborotni qayta ishlash ko'nikmalarini egallash, zamonaviy operatsion tizimlarning funksional imkoniyatlari bilan tanishish va dasturiy ta'minotdagi iqtisodiy masalalarni o'rganish;
- Tarmoq texnologiyalari bilan tanishish va Internet xizmatlaridan faol foydalanish;
- Iqtisodiyotning turli tarmoqlarida raqamli texnologiyalardan foydalanish asoslarini va ular bilan ishlash ko'nikmalarini o'rganish;
- amaliy ko'nikmalar va nazariy bilimlarni uyg'unlashtirish orqali elektron hukumatga amaliy kirish;
- Internet-biznesning turli turlari bilan tanishish va tijorat operatsiyalarini amalga oshirish;
- Katta hajmdagi axborotni samarali qayta ishlash uchun intellektual tizimlar va biznes-tahlillardan faol foydalanish.

Ta'lim berish natijasida:

- Zamonaviy operatsion tizimlari, matnli, jadvalli axborotlarni qayta ishlash dasturlarining funksional imkoniyatlari bilan tanishadi.
- Boshqaruv jarayonlarida shaxsiy kompyuterlardan foydalanishning nazariy asoslari va ularni milliy iqtisodiyotning turli tarmoq va sohalariga tadbiq qilish usullarini o'rganadi.
- Ma'lumotlar bazasini boshqarish tizimlari va katta ma'lumotlar bazasida (big data) axborotlar bilan ishlashni o'rganadi.
- Internet tizimi va tarmoq texnologiyalarida ishlash uchun amaliy ko'nikmalarni oladi.
- Elektron hukumat, elektron tijorat, mobil-tijoratni rivojlanish tendentsiyalari, yo'nalishlari va ularning tavsifini o'rganadi.
- Raqamli iqtisodiyotni texnologiyalari bo'yicha tushunchaga ega bo'lib, bulutli texnologiyalari, blokcheyn texnologiyalari, kriptoaktivlar, biznes analitika, elektron biznes tushunchalarini shakllantiradi.
- Axborotlar bilan ishlashda xavfsizligini ta'minlash usullarini tadbiq etish va funksional imkoniyatlari bilan tanishadi.

Zamonaviy ta'lim jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va tizimlarining (AKT) o'rni:

1. Ta'lim olish imkoniyatini yaxshilash: AKT onlayn ta'lim olish imkoniyatini ta'minlash orqali geografik, jismoniy va ijtimoiy to'siqlarni yengib chiqadi. AKT yordamida talabalar istalgan vaqtda va istalgan joyda bilim olishlari mumkin.

2. Axborot almashishni osonlashtirish: AKT o'qituvchilar va talabalar, shuningdek, talabalar o'rtasida tez va qulay ma'lumot almashish imkonini beradi. Bu o'quv jarayonini yanada interaktiv va dinamik bo'lishiga imkon beradi.

3. Ta’lim sifatini oshirish: AKT interaktiv o’quv materiallari, multimedia va boshqa zamonaviy o’qitish vositalaridan foydalanish imkoniyatini beradi. Bu talabalarga kurs materialini yaxshiroq tushunish va o’zlashtirishga yordam beradi, shuningdek, ularning tanqidiy fikrlash va muammolarni hal qilish ko’nikmalarini rivojlantiradi.

4. Ta’lim samaradorligi va samaradorligini oshirish: AKT o’quv jarayonining o’quvchilar ishini tekshirish va baholash, davomatni hisobga olish va talabalar ma’lumotlarini saqlash kabi odatiy vazifalarini avtomatlashtirish va soddalashtirish imkonini beradi. Bu esa o’qituvchilarga asosiy e’tiborni ta’lim jarayoniga, har bir talaba bilan individual ishlashga qaratish imkonini beradi.

5. Masofaviy ta’limni qo’llab-quvvatlash: AKT masofaviy ta’limning asosi bo’lib, o’quvchilarga ta’lim muassasasida jismonan hozir bo’lmasdan ta’lim olish imkonini beradi. AKT orqali masofaviy ta’lim ayniqsa ish, oilaviy majburiyat yoki sog’lig’i tufayli muntazam darslarga qatnasha olmaydigan talabalar uchun foydali bo’lishi mumkin.

Zamonaviy o’quv jarayonida iqtisodiyotda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va tizimlarining vazifalari:

1. Ta’lim tashkilotini boshqarishni takomillashtirish: AKT ta’lim jarayoniga oid ma’lumotlarni, masalan, o’quvchilar, o’qituvchilar, jadvallar va boshqaruvning boshqa jihatlarini haqidagi ma’lumotlarni qayd etish va tahlil qilishni avtomatlashtirish imkonini beradi. Bu menejerlarga ko’proq asosli qarorlar qabul qilish va ta’lim tashkiloti resurslaridan samarali foydalanishga yordam beradi.

2. Axborot resurslaridan foydalanishni ta’minlash: AKT o’quvchilar va o’qituvchilar uchun foydali bo’lishi mumkin bo’lgan elektron kutubxonalar, ma’lumotlar bazalari va boshqa axborot resurslariga kirishni ta’minlash imkonini beradi. Bu sizga ta’lim imkoniyatlarini kengaytirish va ma’lumotlarning dolzarbligini ta’minlash imkonini beradi.

3. O’quv jarayoni samaradorligini oshirish: AKT o’quv jarayonining o’quv materiallarini tayyorlash, test sinovlarini o’tkazish va o’quvchilar faoliyatini baholash kabi turli jihatlarini avtomatlashtirish imkonini beradi. Bu o’qituvchilarga ta’lim faoliyatiga e’tibor qaratish va interaktiv va shaxsiylashtirilgan o’quv muhitini yaratish imkonini beradi.

4. Axborot savodxonligini rivojlantirish: O’quvchilarda axborot savodxonligini rivojlantirishda AKT muhim o’rin tutadi. AKTdan foydalanish axborot bilan ishlash, uning ishonchliligini baholash va ta’lim maqsadlarida foydalanish qobiliyatini talab qiladi. Axborot savodxonligini rivojlantirish talabalarga zamonaviy axborot jamiyatining faol va tanqidiy fikrlaydigan ishtirokchilari bo’lishga yordam beradi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining davlat boshqaruvi tizimining samarali ishlashini ta’minlashdagi rolini kuchaytirishning tashkiliy va iqtisodiy omili hozirgi kunda mamlakatda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishning ustun shartlaridan biri hisoblanadi. Bunday holda, IT-outsourcing bozori, mobil qurilmalar va dasturlarni ijtimoiy tarmoq texnologiyalaridan keng foydalanish va murakkab tahliliy vazifalarni hal qilish uchun foydalaniladigan rivojlangan bulutli infratuzilmani rivojlantirishga alohida ahamiyat berish kerak. Raqamli iqtisodiyotga o’tish bu davlatning iqtisodiy holatini yaxshilashga qaratilgan qadamdir. Uning ayrim elementlari allaqachon O‘zbekistonda muvaffaqiyatli ishlamoqda.

Bugungi kunda hujjatlar va kommunikatsiyalarni raqamlashtirishni hisobga olgan holda, elektron imzo ruxsatnomasi, davlat bilan aloqa hamda virtual maydonchaga o‘tmoqda.

Xulosa qilib aytganda, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va tizimlari ta’lim resurslaridan foydalanishni ta’minlash, muloqot va hamkorlikni osonlashtirish, boshqaruv jarayonlarini avtomatlashtirish va ta’limni individuallashtirish imkoniyatlarini yaratish orqali zamonaviy ta’lim jarayonida muhim o‘rin tutadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ergashevich, E. A. (2024). Internet Texnologiyalaridan Ta’lim Jarayonida Samarali Foydalanish Yo’llari. *Journal of Innovation in Education and Social Research*, 2(1), 97-101.
2. Эрназаров, А. Э. (2022). Oliy ta’lim muassasalarida pedagoglarning o‘quv mashg‘ulotiga tayyorgarligi bosqichlari, shakllari, komponentlari va mezonlari. *Sohibqiron yulduzi. Ijtimoiy-tatixiy, ilmiy va ommabop jurnal.–Қаруу*, (1), 188-193.
3. Ernazarov, A., & Jolanov, H. (2023). TA’LIM JARAYONIDA IJTIMOIY TARMOQLARNING QOLLANILISHI: IJOBIY VA SALBIY TOMONLARI. *Наука и технология в современном мире*, 2(23), 59-62.
4. Ergashevich, E. A. (2024). OLIY TA’LIM MUASSASALARIDA FANLARNI O’QITISHDA O’QUV MAQSADLARI ANIQLASHNING AHAMIYATI. *Miasto Przyszłości*, 44, 196-199.
5. Ergashevich, E. A. (2024). PEDAGOGING EDUCATIONAL ACTIVITIES PREPARING CLASSES AND EDUCATION ACTIVITIES. *JOURNAL OF THEORY, MATHEMATICS AND PHYSICS*, 3(1), 93-100.
6. Ergashevich, E. A. (2024). SAMPLE EDUCATION, COMPREHENSIVE ACTIVITIES AND RELATED MODERN REQUIREMENTS. *JOURNAL OF THEORY, MATHEMATICS AND PHYSICS*, 3(1), 84-92.
7. Эрназаров, А. Э. (2021). Узлуксиз таълим тизимида инновацион технологиялар ва уларнинг амалда қўлланилиши. Урганч давлат университети. Илм сарчашмалари журнали. *Урганч*, 8, 89-91.
8. Эрназаров, А. Э. (2016). Муаммоли ўқитиш технологиялари асосида ўқув машғулоти самарадорлигини ошириш. *Ta’lim, fan va innovatsiya.–Тошкент*, 1, 86-89.
9. Эрназаров, А. Э. (2021). Ўқув машғулотларини ташкил этишнинг замонавий технологиялари. *Педагогика ва психологияда инновациялар.–Тошкент*, 5, 204-206.
10. Эрназаров, А. (2020). METHODS OF MODERN ORGANIZATION AND IMPLEMENTATION OF TRAINING. *Scienceweb academic papers collection*.